

ПРОФ. Д-Р ТАТЯНА АНГЕЛОВА НА 65 ГОДИНИ

Ангел Петров

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Тази есен през месец септември проф. д-р Татяна Ангелова навърши 65 години. Това е приятен повод да припомним нейния житейски и преди всичко професионален път през годините като учител, учен и университетски преподавател.

Татяна Гаврилова Ангелова е родена на 20.09.1953 г. в София. Завършва специалността „Българска филология“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ (1971–1975 г.). През периода 1976–1985 г. работи като учител по български език и литература в различни извънстолични (СОУ в гр. Драгоман) и столични училища (Софийска математическа гимназия, 35. СОУ). Още тогава Т. Ангелова започва да оформя облика си на задълбочен педагогически специалист, който не щади време и усилия системно да обогатява професионалните си компетентности. Времето, прекарано пред черната дъска, е благодатно за бъдещото научно развитие на Т. Ангелова. Именно тогава се поставя началото на трайните ѝ интереси към преподаването на роден (първи) български език в средното училище, към начините за усъвършенстване на речевите способности на подрастващите, към средствата за оценяване на постиженията и слабостите на обучаваните лица по български език. Роля за професионалното израстване на Т. Ангелова изиграват и няколко специализации: по методика на обучението по български език в СУ „Св. Климент Охридски“ (1980 – 1982 г. с научен ръководител проф. Кирил Димчев); по английски език в СУ „Св. Климент Охридски“ (1987 – 1988 г.); по проблемите на интерактивната методика (Холандия, 1996 г.).

Между 1982 г. и 1984 г. Т. Ангелова е базов учител и хоноруван асистент към Катедрата по методика на Факултета по славянски филологии – СУ „Свети Климент Охридски“. През 1985 г., след успешно спечелен конкурс, става асистент по методика на обучението по български език към същата катедра. Следващите няколко години е повишавана в званията старши асистент и главен асистент.

2001 г. е от особена важност за научната и за преподавателската дейност на Т. Ангелова. Тогава тя успешно защитава своя докторат на тема *„Работа над микротекста в обучението по български език (V – VII клас)“*. Хабилютира се като доцент през 2005 г. (хабилитационен труд на тема *„Методика на обучението по български език. Съвременни проблеми“* – 2004 г.). Избрана е за професор по методика на обучението по български език през 2013 г. (хабилитационен труд *„Оценяването в обучението по български език“* – 2012 г.).

Разнообразни са професионалните интереси на Т. Ангелова. Тук ще посочим само основните области на методиката на обучението по български език, в чиито рамки тя дълги години трудолюбиво, отговорно и с научна задълбоченост, последователност и страст отстоява своите идеи, схващания и тези: развиване на комуникативната компетентност на учениците чрез обучението по български език (като първи език); изследване на писмения ученически дискурс; специфика на дидактическите речеви жанрове; оценяване на ученически текстове; създаване на корпус от писмени ученически съчинения; отношение между езиково обучение и езиково образование; информационни и комуникационни технологии в езиковото обучение и образование; дидактически тестове по български език; психолингвистика на ученическата реч и др. Т. Ангелова успешно работи и по проблеми на текстовата лингвистика (дискретност на текста), на социолингвистиката (диглосия и билингвизъм), на корпусната лингвистика. Особено място в трудовете на Т. Ангелова заемат проблемите, свързани с изследователските процедури при анализа на ученически дискурси и при анализа на педагогическия дискурс като обект на научно проучване. Централен интерес в научните занимания на Т. Ангелова през последното десетилетие са проблемите на оценяването по български език. На тях именно е посветена последната (засега) нейна монография – *„Оценяването в обучението по български език“* – 2012 г.

Т. Ангелова е автор на повече от 150 научни труда, които се отличават с голямо жанрово разнообразие: 4 книги и монографии, 76 студии и статии по проблемите на методиката на обучението по български език, 22 статии по проблеми на лингвистиката, 37 учебници и учебни помагала за ученици и за студенти, 5 рецензии.

С особена важност измежду публикациите на Т. Ангелова се отличава монографията *„Оценяването в обучението по български език“*. Значимостта на този труд се определя от факта, че за първи път в теорията и в практиката на обучението по български език се представя системно изследване върху проблемите на оценяването. Книгата убедително концептуализира такива понятия като *валидност, външно оценяване, вътрешно оценяване, формиращо оценяване* и др. с оглед на тяхната специфика в обучението по български език в средното училище. Авторката извежда на преден план диференциалните признаци на критериите *валидност* и го превръща в ключова категория от концептивния апарат на труда. Като основен изследователски проблем в

книгата изпъква въпросът: *Как оценяването в обучението по български език да стане валидно, за да се повиши качеството на съвременното езиково обучение?* За да даде убедителен отговор на този въпрос, Т. Ангелова подлага на системен анализ данни от авторитетни международни изследвания (PIRLS 2006 и PISA 2009), както и данни от национални външни оценявания по български език и литература. Евристична стойност за методиката на обучението по български език имат резултатите от типологизирането на процедурите и на форматите за оценяване върху основата на богат илюстративен материал. Принос към теорията и практиката на езиковото образование са идеите на авторката за създаване на стандарти за оценяване по български език, т.нар. прагове при критериалното оценяване, при преминаване от начален към прогимназиален етап (границата между четвърти и пети клас).

Забележима диря сред съвременните изследвания по методика на обучението по български език оставят следните публикации на Т. Ангелова от последните десетилетия: *„Четенето и читателската култура. PIRLS 2006“* (2011 г.), *„Международното изследване PIRLS 2006 и резултатите от участието на българските ученици в него. Приложение на резултатите“* (2009 г.), *„Показатели за интегриране на информационните и комуникационните технологии в обучението по български език“* (2011 г.), *„Същност и функции на формиращото оценяване в обучението по български език“* (2012 г.), *„Прагматически аспекти на обучението по български език в средното училище“* (2008 г.), *„Цифрови хранилища на метаданни за обучението по български език. Към въпроса за създаването им“* (2010 г.) и др.

Т. Ангелова участва като ръководител и като член на много международни и национални проекти, била е национален научен координатор за България в PIRLS 2006 г., по различни програми е била нееднократно обучител на преподаватели по български език и литература, научен ръководител е на десетки дипломанти и на двама докторанти по методика на обучението по български език, член е на редакционните колегии на 5 научни издания.

Сред академичната общност Т. Ангелова има авторитетно присъствие, което се дължи преди всичко на следните нейни качества: отговорно отношение към научната и към преподавателската работа, умение за колегиално общуване с университетски преподаватели и със студенти, почтеност и трудолюбие.

Нека пожелаем на проф. д-р Татяна Ангелова още дълги години здраве и нови творчески успехи!

СПИСЪК С ПО-ВАЖНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ на проф. Татяна Ангелова

Монографии

1. Оценяването в обучението по български език. С. Просвета 2012
2. Четенето и читателската култура. PIRLS'2006, С. 2011

3. Методика на обучението по български език. Съвременни проблеми. Второ преработено и допълнено издание. СЕМАРИШ 2005

Студии, статии

В областта на методиката

4. Надмощие или приспособяване в обучението по български език, или за така наречения предопределящ ефект от оценяването (washback effect). В: Надмощие и приспособяване: Сборник доклади от Международната конференция на Факултета по славянски филологии 24 – 25 април 2017г.: Т. 1. Състав. Екатерина Търпоманова, Красимира Алексова; Ред. кол. Румяна Станчева и др. [Електронен ресурс] Т. 2. Езиковедски четения; Linguistics Ed. Ekaterina Tarpomanova, Krasimira Aleksova <http://digilib.nalis.bg/xmlui/handle/nls/28690>

5. Уикипедия – най-добрият приятел?! На професора, или за главоболията и печалбите от прилагането на електронно дистанционно обучение във филологическите дисциплини на университета. В: Scientific Online Resources System, Varna Medical University, Conference Proceedings, <http://journals.mu-varna.bg/index.php/conf/article/view/3848>

6. Как да бъде насърчавана грамотността на българските ученици, или новата стара идея в образованието. В: Новата идея в образованието. Юбилейна научна конференция с международно участие. Бургас 2016

7. What We Have to Do With Data from International Literacy Studies (PIRLS'2006 and PISA'2009) and from National External Assessment. Achievements of Bulgarian Learners in Literacy – L1 Reading. In: Language, Literature and Illiteracies. Odensee, Denmark 2015

8. Data-Driven Learning or Changing (Bulgarian) Language Teacher's Mind. In: Language Learning and ICT, 6th International Edition. Florence, Italy 2013

http://conference.pixel-online.net/ICT4LL2013/common/download/Paper_pdf/175-LTT10-FP-Angelova-ICT2013.pdf

9. Changing Bulgarian Language Learning in Bulgarian Secondary Schools In: Reading, Writing, Thinking. Proceedings of the 13th European Conference on Reading. 2005. Copyright by the International Reading Association (p.45 – 52).

10. Multicultural Europe and the Changing Bulgarian Language Learning in Bulgarian Secondary School. In: 13th European Conference on Reading. Reading- Writing-Thinking. July 6 – 9 th Tallinn, Estonia 2003.

11. Речевой акт в педагогической коммуникации (на материале болгарского языка). Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии. Труды международной конференции Диалог 2003. Москва. Наука 2003

12. Teaching Bulgarian Language as a Native Language in the Perspective of Modernization of Education in Bulgaria. New Textbooks and Curricula (5 – 11th grades) co-author <http://litenet.bg/publish/tangelova/teaching.htm>

13. The national exam-test (the language component) in the Bulgarian secondary school and grammatical competence of the students <http://www.slav.uni-sofia.bg/lilijournal/index.php/bg/issues/autumn-2004/121>

14. Работа над микротекста на занятията по български език V – VII клас. Авто-реферат на дисертация за присъждане на образователната и научна степен доктор. С. 2001

15. Прагматически критерии за оценка на ученическите текстове. В: Език и стратегии в обучението. Великотърновски университет. В. Търново 2005 г.

16. Проблеми на външното оценяване в обучението по български език. В: Езикът и литературата. Методически парадигми и образователни парадигми и образователни политики. С. 2005.

17. Тестовите задачи със свободен отговор. Същност, функции, оценяване. Български език и литература 2007, кн. 1.

18. Тестовите задачи със свободен отговор. Същност, функции, оценяване. Български език и литература 2007, кн. 1 <http://liternet.bg/publish/tangelova/testovite.htm>

19. Bulgaria. In: PIRLS'2006 Encyclopaedia. A Guide to Reading Education in the Forty PIRLS 2006 Countries TIMSS & PIRLS International Study Centre. Lynch School of Education, Boston College, 2007 (co-author Plamen Mirazchiyski).

20. Bulgaria. In: Mullis, I. V. S., Martin, M. O., Goh, S., & Prendergast, C. (Eds.). (2017). PIRLS 2016 encyclopedia: Education policy and curriculum in reading. Chestnut Hill, MA: TIMSS & PIRLS International Study Center, Boston College. Retrieved from: <http://timssandpirls.bc.edu/pirls2016/encyclopedia/>. Co-author

21. Тестовите задачи със свободен отговор в обучението по български език (същност, функции, критерии за оценяване). В: сб. Филологически и методически изследвания. Смолян – Люблин 2007.

22. Оценяване по български език чрез тестови задачи със свободен отговор. Проблеми. Решения. Прогнози. В: сб. Scripta Scientifica Medica, vol. 39, 2007, pp. 387 – 389 (301 – 424). Medical University Prof. Dr. Paraskev Stoyanov, Varna.

23. Анализ на резултатите от апробацията на стратегията за външно оценяване на държавните образователни изисквания за учебно съдържание за четвърти клас. Културно-образователната област *български език и литература* – Варна, май 2005. Езиков свят / Orbis Linguarum. Том 2. – Благоевград, 2007.

24. Резултати от външното оценяване по български език и литература в IV клас през 2008 г. В: сп. Начално образование кн. 6 от 2008 г.

25. Постиженията на българските ученици и уменията им за четене според Международното изследване на грамотността PIRLS'2006. В: Езиков свят. Orbis Linguarum, брой 6/ 2008 г. с.57 – 64.

26. Постиженията на българските ученици и уменията им за четене според Международното изследване на грамотността PIRLS'2006. В: сб. Икономика на знанието – възможности и предизвикателства пред висшето образование. Трудове от Научна конференция с международно участие 13 – 15 юни 2008 г. Бургас.

27. Международното изследване на уменията за четене PIRLS'2006 и постиженията на българските ученици в него. В: Между традицията и новите реалности. 120 години университетска педагогика. С. 2008 УИ „Св. Кл. Охридски“.

27. Как да си конструираме електронен курс (в помощ на преподавателите от хуманитарните дисциплини).

http://www.slav.uni-sofia.bg/liliJournal/summer2008/AngelovaT_Summer2008.html

28. Международното изследване PIRLS'2006' и съпоставително оценяване на уменията за четене (грамотността) с оглед на българското участие. Сб. на Факултета по класически и нови филологии за 120-годишния юбилей на СУ, Езици и култури в диалог (2010).

29. Могат ли да се оценяват читателските умения на учениците чрез тестови задачи. Резултати от Международното изследване PIRLS'2006. сб. В чест на 70-годишнината по проф. Румяна Йовева. Шумен 2009.

30. Матурата по български език и литература: проблеми и перспективи. Български език и литература. Кн.5/2009 г. (в съавторство с Адриана Дамянова).

31. Международното изследване PIRLS'2006 и резултатите от участието на българските ученици в него. Приложение на резултатите. Български език и литература кн. 6/2009.

32. Международното изследване PIRLS'2006 и резултатите от участието на българските ученици в него. Приложение на резултатите. Български език и литература (електронна версия), 2009, № 6 © Електронно списание LiterNet, 10.04.2010, № 4 (125).

33. Verbal associations of Bulgarian Teenagers for 'nature' problems of education in the 21st century. vol.11. 2009 Yordanka Dimova, Tatyana Angelova, Emil Roussev.

34. Анализ на резултатите от външното оценяване по български език и литература в IV клас през 2010. Юбилейна научна конференция с международно участие „Хуманизъм и прагматизъм в образованието на XXI век. Варна 2010.

35. Functions of micro-text and paragraph (with examples in Bulgarian) - Aspects in Teaching of Writing SIG WRITING Conference, Heidelberg 2010.

36. Toward building of student's text corpus in Bulgarian [poster] <http://www.ael-learning.uni-tuebingen.de/symposium> Authenticating Language Learning: Web Collaboration Meets Pedagogic Corpora. 2010.

37. Общоевропейски план за преподаване чрез интегриращ научноучебен език: инструмент за методическа подготовка на учители. Международният проект EUCIMTE. Национална адаптация за България. В: Взаимодействието теория – практика: ключови проблеми и решения. Международна конференция. т. четвърти, 24 – 25 юни 2011, Бургаски свободен университет.

38. Интегриране на ИКТ в обучението по български език за средното училище. Ръководство на магистърски тези. В: сб. Проблеми и решения Четвърта национална конференция с международно участие по електронно обучение във висшето образование, 11 – 13 май 2012, Свищов.

В областта на лингвистиката

39. Наблюдения над умениями школьников создавать микротекстов в болгарской средней школе. В: Языковое сознание: содержание и функционирование. XIII Международный симпозиум по психолингвистике и теории коммуникации. Москва, 1 – 3 июня 2000, М. 2000 Институт языкознания РАН.

40. Функционални аспекти на структурно-смысловото членене на текста. В: Български език през XX в., сб. в памет на проф. Стойко Стойков, съставител проф. Василка Радева, С. Академично издателство „Марин Дринов“, изд. Пенсофт 2001.

41. Difficulties in Generating a Micro-text (on Materials from Fifth graders' Classroom Compositions). In: Litora Psycholinguistica. С. СЕМА-ПИИ 2002.

42. Диглосията и обучението по български език (като роден или като първи език) – нови отговори на стари въпроси. В: Проблеми на социолингвистиката. Билингвизъм и диглосия – съвременни проблеми. т. 7. Международно социолингвистично дружество. С. 2002.

43. Множественность форм вербализации смыслов (на материале сочинений учеников 7-ого класса болгарской средней школы). В: Языковое сознание. Устоявшееся и спорное. Сб. XIV Международный симпозиум по психолингвистике и теории коммуникации. М. 2003, ред. Е. Тарасов. Российская академия наук, Институт языкознания, Институт психологии, Российский новый университет.

44. Към въпроса за спецификата на ученическия писмен дискурс. В: сб. Форми на съвременния български език, в памет на проф. Ст. Стойков. Инсолико 2002. Издателство „Делфи“. С. 2005.

45. Четенето от дисплей и писането за дисплей. В: Литературата, бр. 2/2007.

46. Прагматически аспекти на обучението по български език в средното училище. В: Specimina Philologiae Slavicae. Bulgaristica – Studia et Argumenta. Festschrift für Ruselina Nitsolova zum 65. Geburtstag . Verlag Otto Sagner. München 2008, p. 539 – 550.

47. Прагматически конвенции и оценяване на ученически текстове В: Юбилеен славистичен сборник. Доклади от Международната славистична конференция по повод десетгодишния юбилей на специалност *Славянска филология* в Югозападния университет „Неофит Рилски“, Благоевград 2005 г.

48. Съвременни лингвистични идеи, обогатяващи обучението по български език (в чест на проф. Стефана Димитрова). В: Български език и литература, кн. 1/2017 <http://www.cceol.com/search/article-detail?id=574969> последно посещение 11 март 2018.

Приложение 2

Учебници и помагала

49. Учебник по български език за VII клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2018.

50. Учебник по български език за VI клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2017.

51. Учебник по български език за V клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2016.

52. Учебна тетрадка по български език за V клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2016.

53. Книга за учителя по български език на V клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2016.

54. Учебна тетрадка по български език за VI клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2017.

55. Учебна тетрадка по български език за VII клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2018.

56. Книга за учителя по български език за VI клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2017.

57. Книга за учителя по български език за VII клас. Ангелова, Т. , Г. Дачева, Б. Радева, изд. Просвета плюс, 2018

58. Учебник по български език за V клас на СОУ, С. Просвета 2006 г. (в съавторство).

59. Книга за учителя по български език на V клас (в съавторство), изд. Азбуки Просвета, С. 2006.
60. Учебна тетрадка по български език на V клас (в съавторство), изд. Азбуки Просвета, С. 2006.
61. Тетрадка за самостоятелна работа по български език за V клас (в съавторство), изд. Просвета. С. 2006.
62. Тестови задачи по български език и литература на V клас (в съавторство), изд. Просвета, С. 2006.
63. Български език за VI клас на СОУ, изд. Азбуки – Просвета С. 2007 съавтор.
64. Учебна тетрадка по български език за VI клас, изд. Азбуки – Просвета С. 2007 съавтор.
65. Тестови задачи по български език и литература за VI клас, изд. Азбуки – Просвета С. 2007 съавтор.
66. Тетрадка за самостоятелна работа по български език и литература, изд. Азбуки – Просвета С. 2007 съавтор.
67. Книга за учителя по български език на VI клас, изд. Азбуки – Просвета С. 2007.
68. Единен приеман изпит за кандидат-студенти бакалаври 2007 Модул 1 Български език и езикова култура Ръководство за самоподготовка с примерни тестове (съавтор), УНСС 2007.
69. 10 примерни теста за кандидат-студенти. Единен приеман изпит – обща част. Български език и езикова култура. Математика. изд. Регалия 6, С. 2007, съавтор.
70. Тестови задачи Български език и литература за кандидатстване след VII клас. (консултант). Регалия 6, С. 2007.
71. Тестови задачи по български език и литература, VII клас. Помагало за кандидатстване след VII клас. С. Просвета 2007 (съавтор).
72. Български език и литература за зрелостен изпит, Регалия 6 в съавторство с Йовка Тишева, 2008.
73. Матура за отличен (съавтор с Ина Пелева, Милена Васева, Весела Михайлова). Просвета С. 2008.
74. Български език за VII клас на СОУ (в съавторство с Йовка Тишева, Красимира Алексова и Весела Кръстева) Азбуки – Просвета, 2008.
75. Книга за учителя по български език на VII клас (в съавторство с Йовка Тишева, Красимира Алексова и Весела Кръстева) Азбуки Просвета. С. 2008.
76. Български език за осми клас на СОУ. Азбуки – Просвета, С. 2009 (в съавторство с Йовка Тишева, Гергана Дачева, Цветана Милчева.
77. Книга за учителя по български език в осми клас. Азбуки – Просвета, С. 2009 (в съавторство с Йовка Тишева, Гергана Дачева, Цветана Милчева.
78. Тетрадка по български език за VIII клас. Практикум по писане. Азбуки – Просвета. С. 2009.
79. Тестове по български език и литература за зрелостен изпит. Азбуки – Просвета. С. 2010 (в съавторство).
80. Тестове по български език и литература за външно оценяване и приемни изпити след VII клас. С. Просвета 2010 (в съавторство с Мария Бунева, Венцислав Божинов).
81. **Съставителство:** Мирослав Янакиев – Лингвистиката и езиковото обучение УИ „Св. Кл. Охридски“ С. 2007.

Приложение 3

Участие в научни изяви

Международни конференции

15th European Conference on Reading. Berlin 2007

SIG WRITING Conference, Heidelberg 2010

Authenticating Language Learning: Web Collaboration Meets Pedagogic Corpora. Tübingen 2010

6th International Conference ICT for Language learning. Florence. Italy 2013 <http://www.libreriauniversitaria.it/conference-proceedings-ict-for-language/libro/9788862924238>

IAIMTE Conference 2015 Odense Conference publication. 10th IAIMTE conference 2015: Languages, Literatures, and Literacies, 3 – 5 June, 2015

1st International Conference on Basic Education “Basic Education and Changing World” March 20 – 31, 2018 Kervansaray Thermal Hotel, Bursa Turkey

Национални конференции

В София, *Надмощие или приспособяване*, Международна конференция на Факултета по славянски филологии 24 – 25 април 2017 г.

В София, Тринадесета конференция по социолингвистика „Обществените процеси и тяхното отражение в езика“, 19 – 20 октомври 2017 с доклад (под печат).

В София, Втори форум „Изследователски подходи в обучението по български език“, ИБЕ на БАН, 3 ноември, с доклад „Оценяването по български език. Новости в методологията и в методите на изследване“.

В София – СУ, конференция, посветена на 210 г. от рождението на Х. К. Андерсен 2015 г. – секция, посветена на грамотността.

В Бургас, конференция по случай 25-годишния юбилей от откриването на Бургаския свободен университет, 2016 – доклад върху проблемите за насърчаване на грамотността.

Във Варна, конференция „Хуманизъм и прагматизъм в образованието на XXI в.“ – две конференции, пленарен докладчик 2010 г.

65TH ANNIVERSARY OF PROF. TATYANA ANGELOVA

✉ **Prof. Dr. Angel Petrov**

Sofia University

15, Tsar Osvoboditel Blvd

Sofia, Bulgaria

E-mail: angel1806@abv.bg